

**UNELE CONSIDERAȚII PRIVIND POLITICA DE MOLDOVENIZARE
ÎN RASS MOLDOVENEASCĂ ÎN CONDIȚIILE APARATULUI ADMINISTRATIV
DE COMANDĂ STALINIST (1924-1940)**

Ion MOISEEV, Elena MURARU

Catedra Istoria Românilor și Antropologie

In this article the authors try to show their point of view as to the Moldavian politics in RASSM during '20-'30th of the XX century.

This article has a great material support which consists most of all of historical documents and published materials.

The article is about the success and the insuccess of the national policy which the Communist Party of the Soviet Union carried out in RASSM.

Problema moldovenizării în raioanele moldovenești transnistriene în ajunul și după formarea la 12 octombrie 1924 a Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești (RASSM), în componența căreia ele au intrat ca unități teritorial-administrative, a avut și ocupă un loc destul de important în istoria dezvoltării culturii naționale și are strânse, indisolubile legături cu problema națională, cu problema dreptului istoric și juridic al poporului de a vorbi, a scrie și a studia în limba maternă, care timp de decenii a fost prigonită de către țarismul rus din școală, biserică și administrație, urmărindu-se scopul premeditat de a se rusifica populația băștinașă moldovenească.

Un rol important în stoparea procesului de deznaționalizare în regiunile periferice, precum și interne naționale, care avea loc în baza rusificării populației băștinașe, l-a avut „Declarația drepturilor noroadelor Rusiei”, adoptată de Consiliul Comisarilor Poporului al Rusiei Sovietice la 2(15) noiembrie 1917, în conținutul căreia se scria că „... Sovietul Comisarilor Norodnici a hotărât să pună la baza activității sale în problema naționalităților din Rusia următoarele principii:

- 1) egalitatea și suveranitatea popoarelor Rusiei;
- 2) dreptul popoarelor Rusiei la autodevenirea liberă, inclusiv până la despărțire, și formarea unui stat de sine stătător;
- 3) desfășurarea tuturor și oricărui privilegii și mărginiri naționale și național-religioase;
- 4) dezvoltarea liberă a minorităților naționale și grupelor etnografice, care populează teritoriul Rusiei” [1].

De asemenea, un rol însemnat în stoparea procesului de deznaționalizare în regiunile naționale și în același timp și în raioanele moldovenești transnistriene, care până la formarea RASSM intrau în componența guberniei Odesa și a guberniei Podolia din Ucraina Sovietică, l-a avut rezoluția „Cu privire la sarcinile imediate ale partidului în problema națională”, adoptată de Congresul al X-lea al PC(b) din Rusia la 15 martie 1921, în care se afirma că sarcina partidului este de a ajuta masele muncitoare ale popoarelor nevelicoruse să ajungă din urmă Rusia Centrală, care a luat-o înaintea, precum și de a le ajuta:

- a) să dezvolte și să consolideze în țara lor organizarea de stat sovietică în forme corespunzătoare condițiilor naționale și de trai ale acestor popoare;
- b) să dezvolte și să consolideze o justiție, o administrație, organe economice, organe ale puterii care să funcționeze în limba maternă și care să fie alcătuite din oameni locali, cunoscători ai felului de viață și ai psihologiei populației locale;
- c) să dezvolte în țara lor presa, școala, teatrul, cluburile și în general instituțiile cultural-educative în limba maternă;
- d) să înfăptuiască și să dezvolte o rețea largă de cursuri și școli în limba maternă, atât de cultură generală, cât și tehnico-profesională ... în vederea unei pregătiri urgente a cadrelor locale de muncitori calificați și a cadrelor sovietice și de partid pentru toate domeniile de administrație și în primul rând în domeniul învățământului [2].

La realizarea acestor măsuri au fost chemate să joace rolul de organizatori și diriguitori, purtând toată responsabilitatea de îndeplinirea lor organele locale de partid, sovietice și cele ale organizațiilor obștești.

În aceeași rezoluție a Congresului X al PC(b) din Rusia, necesitatea rezolvării juste a problemei naționale era accentuată pentru astfel de popoare, cum ar fi: kirghiz, turkmen, uzbek, tadjik, azer, daghestan, tătar, dar toate celelalte fiind ușor subînțelese.

S-a făcut, de fapt, orientarea strategică de bașkirizare, kirghizare, turkmenizare, uzbekizare, tadjikizare, azerizare etc. a vieții social-economice, politice, culturale etc. în aceste periferii naționale, dar sub conducerea organizațiilor locale de partid [3].

La Congresul X I.Stalin în discursul său a atras atenția la necesitatea „ucrainizării” și „bielorusizării” orașelor din Ucraina și Bielorussia în care predominau rușii. Sarcinile partidului și orientările făcute de I.Stalin în traducerea în viață a politicii naționale în regiunile periferice au fondat la nivel statal așa-numita politică de „ucrainizare”, „bielorusizare”, „bașkirizare”, „turkmenizare”, „uzbekizare”, „armenizare” etc.

În raioanele transnistriene moldovenești s-a afirmat în toate domeniile de activitate ale populației locale politica de „moldovenizare”.

Traducerea în viață a problemei naționale a putut avea loc numai după terminarea deplină în general în țară a operațiunilor militare din cadrul războiului civil și a intervenției militare străine, când popoarele mari și mici au trecut la restabilirea economiei naționale, bazată în temei după hotărârile Congresului al X-lea al PC(b)R „pe șinele noii politici economice (NEP)”, când și pe ruinele fostului imperiu țarist la sfârșitul anului 1933 are loc formarea noului imperiu sovietic – URSS.

În declarația „Cu privire la formarea Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste”, adoptată la 30 decembrie 1922 de Congresul I al Sovietelor din Uniunea RSS se afirma că împrejurările create „cer impetuos unirea republicilor sovietice într-un singur stat național, capabil să asigure și securitatea externă, și prosperitatea economică, și libertatea dezvoltării naționale a popoarelor” [4].

De aici rezultă că formarea URSS în componența căreia era și Ucraina Sovietică, în care se aflau și raioanele moldovenești transnistriene, trebuia să asigure și prosperitatea pe cale social-economică, politică, culturală etc. și a populației moldovenești. Populația moldovenească băștinașă putea să fie antrenată în realizarea măsurilor de prosperare, să se manifeste în mod conștient ca stăpână al propriului destin numai cu începutul mai întâi de toate a înființării și dezvoltării învățământului și a culturii în general în limba vorbită de ea.

Primele măsuri concrete în vederea studierii în școlile din Transnistria a limbii române, vorbită de către băștinași, au fost trasate de către Congresul I general al învățătorilor din județul și orașul Tiraspol de la 26 mai 1918 la care circa 20 de participanți au înființat Secția moldovenească de pe lângă asociația corpului didactic. Congresul care a votat fondarea secției naționale a luat și decizia studierii limbii materne a moldovenilor în școală. Dar din lipsa de mijloace materiale și financiare Secția moldovenească s-a adresat Organelor de resort din Basarabia ca cursurile învățătorilor în limba română să fie continuate de cei din Transnistria la Chișinău sau în alte orașe din Basarabia [5].

În vara anului 1918 învățătorii din Transnistria împreună cu cei din Basarabia studiau limba română la cursurile organizate în 8 orașe basarabene – la Chișinău, Bălți, Soroca, Orhei etc. La cursurile de la Chișinău din pedagogii transnistrieni fusese creată o grupă specială din 20 oameni care studiau cu un viu interes limba română. Mai târziu în această grupă au fost incluși încă 4 învățători transnistrieni [6]. După absolvirea cursurilor de studiere a limbii române, cei 24 de învățători transnistrieni reveniți de la Chișinău în Transnistria au fost repartizați să profeseze limba română în cele mai mari sate din stânga Nistrului.

Profesând limba română în școlile din satele și orașele transnistrene, învățătorii care urmaseră cursurile de limbă română în Basarabia organizau și societăți culturale românești cu ajutorul cărora cultivau în mijlocul maselor populare dragoste pentru cultura națională românească [7].

Un rol anumit în dezvoltarea învățământului l-a jucat selectarea de către Comitetul Moldovenesc de la Tiraspol a elevilor transnistrieni și aranjarea lor la studii în școlile basarabene. În anii 1918-1919 mulți dintre elevii transnistrieni selectați de către Comitetul Moldovenesc de la Tiraspol și-au făcut studiile în diferite instituții de învățământ din Chișinău și din alte localități ale Basarabiei. După interzicerea în toamna anului 1919 de către autoritățile sovietice de a trece Nistrul, unii elevi își făceau studiile la școlile din Basarabia numai după ce treceau Nistrul în mod clandestin [8].

Și totuși de acum și în acele condiții de restricție din partea autorităților sovietice în luna noiembrie 1919 Comitetul Moldovenesc de la Tiraspol a selectat 10 învățători transnistrieni pentru a-și face studiile la Universitatea din Iași și 10 copii transnistrieni pentru a învăța în școlile secundare din Basarabia în atingerea scopului pregătirii unui cadru intelectual pentru Transnistria [9].

Din anul 1920, fiind deja prizoniți de autoritățile sovietice, care au interzis și activitatea Comitetului Moldovenesc de la Tiraspol, cei mai activi pedagogi au fost nevoiți să se refugieze în Basarabia, stabilindu-se cu locul de trai în diferite orașe și sate basarabene. Numărul învățătorilor transnistrieni refugiați a crescut evident și-n timpul foametei din 1921-1922, când ei fiind rău plătiți, ducând mari lipsuri materiale și suspecți

de autoritățile sovietice vedeau ieșirea din situația complicată creată numai refugiindu-se la băștinașii lor de peste Nistru, în Basarabia.

Acestor refugiați din Transnistria și copiilor lor, autoritățile din Basarabia căutau să le normalizeze cumva condițiile materiale de trai, având grijă ca copiii lor să-și facă și studiile în școlile de aici, dar totodată creând și școli pentru copiii refugiaților. Astfel cu concursul direct al lui Șt.Bulat la Chișinău, în clădirea „Auditoriului Pușkin” a fost fondată o școală pentru refugiații transnistrieni din trei secții: învățământul preșcolar, școala primară și cursurile secundare. Din această școală au fost mai apoi selectați 75 de copii și trimiși să-și facă studiile în diferite școli secundare [10].

Și totuși, cu toate că mulți pedagogi transnistrieni erau nevoiți să se refugieze în Basarabia, în raioanele transnistriene mai rămâneau încă forțe care luptau consecvent pentru dezvoltarea învățământului național românesc. Printre pedagogii care duceau lupta consecventă de a dezvolta învățământul în Transnistria pe temeiul național românesc erau dna Celan, șefa secției moldovenești a Direcției pentru învățământ a comitetului revoluționar din județul Tiraspol, A.Loșoviță, secretarul acestei direcții. Bunele lor intenții de a edita manuale în limba băștinașilor cu grafie latină erau susținute de consfăturile pedagogice, pe care le organizau, și chiar de organele județene dirijate de bolșevici care oficial manevrau sub drapelul internaționalismului fals, iar pe ascuns, cât și la concret, promovau deja linia rusificării Transnistriei ca și pe timpul țarismului, dar mai lent, pe ascuns, mai pe ocolite decât țarismul.

Situația creată în raioanele transnistriene argumentează, totodată, și încercările care se făceau din partea populației băștinașe de moldoveni de a lichida nedreptățile sociale, de a rezolva problema națională începând cu punerea pe un temei sănătos românesc a învățământului național ca și în Basarabia.

Primele încercări de rezolvare a problemei naționale în domeniul învățământului în raioanele moldovenești transnistriene au și fost primele debuturi făcute de populația băștinașă de a-și autodetermina calea de dezvoltare a culturii sale. Ele au fost o încercare de a se afirma ca moldovean, ca român și se încadrează ca niște preludii în procesul de moldovenizare a raioanelor transnistriene.

Problema moldovenizării în raioanele din stânga Nistrului populate compact de moldoveni era în permanență în centrul atenției organelor de partid de tot rangul, începând cu cele regionale și terminând cu cele raionale. Multă atenție până la formarea Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești a acordat acestei probleme comitetul gubernial Odesa al PC(b) al Ucrainei. În scopul unei activități mai bune în rândurile populației moldovenești, din dispozițiile date de el au fost create secții speciale. La 29 aprilie 1924 comitetul regional Odesa al PC(b) al Ucrainei a adoptat o circulară „Cu privire la munca desfășurată în rândurile oamenilor muncii moldoveni”, în care se dădeau indicații concrete tuturor comitetelor districtuale de partid referitor la organizarea muncii în rândurile populației moldovenești:

„... Comitetul gubernial propune tuturor comitetelor districtuale, unde există grupuri însemnate de oameni ai muncii moldoveni, îndeosebi comitetelor districtuale Odesa și Balta, să acorde o atenție foarte mare organizării muncii moldovenești (de moldovenizare – *n.n.*).

Comitetele districtuale trebuie să-i atragă pe toți comuniștii moldoveni care cunosc traiul, cultura și condițiile de viață ale oamenilor muncii moldoveni și să-i folosească în munca de partid sovietică și de culturalizare în rândurile moldovenilor.

E necesar să fie luate toate măsurile pentru ca toate campaniile curente și munca politică și de luminare în general, care e dusă de către partid și Puterea Sovietică, să fie desfășurate în rândurile oamenilor muncii moldoveni în limba moldovenească, fapt care trebuie să fie luat în considerație la trimiterea agitatorilor la sate și la repartizarea forțelor de partid. Când în satele moldovenești sunt trimise persoane în calitate de secretari de celule, de președinți ai sovietelor sătești, la muncă cooperatistă și la orice alt lucru, să se depună stăruință pentru a-i repartiza pe tovarășii comuniști, care anume pot lucra în rândurile truditorilor moldoveni, folosind limba maternă a acestora din urmă.

Tot așa trebuie să se procedeze și în privința muncii comsomoliste și a celei în rândurile femeilor.

Comitetul gubernial le propune comitetelor județene ca într-o săptămână de la primirea acestei circulare să înștiințeze ce măsuri au luat în vederea organizării muncii în rândurile moldovenilor, să trimită planurile acestei munci și lista tovarășilor responsabili, antrenați la această muncă [11].

Circulara a fost semnată de secretarul comitetului gubernial Sidorov, de șeful secției de agitație și propagandă Petrovski și de șeful subsecției pentru minoritățile naționale Chiper.

Peste puțin timp, Secția moldovenească de pe lângă comitetul gubernial Odesa al PC(b)U a întreprins o serie de pași concreți în problema moldovenizării și culturalizării generale a populației moldovenești din raioanele din stânga Nistrului.

La 23 iunie 1924 a fost decisă organizarea secțiilor moldovenești pe lângă executivul gubernial, secția gubernială de învățământ, comitetele districtuale de partid Odesa, Nikolaev, Balta, Elizavetgrad și Pervomaisk și pe lângă executivele districtuale. În același timp, la școala de partid din Odesa a fost deschisă o secție moldovenească pentru pregătirea lucrătorilor de partid și sovietici. La această școală s-a început organizarea de pregătire a învățătorilor pentru școlile moldovenești. S-a început tocmiterea manualelor în limba maternă [12].

Biroul Secției moldovenești de pe lângă comitetul regional de partid a luat hotărârea creării comisiei literare pentru editarea și traducerea în limba moldovenească. În componența acestei comisii au fost introduși G.I. Buciușcan, G.I. Starâi, I.N. Crivorucov ș.a. [13].

La 8 august 1924 Biroul secției pentru minoritățile naționale a comitetului districtual de partid Odesa a examinat raportul președintelui secției moldovenești districtuale și a calificat drept satisfăcătoare munca ei [14]. Peste câteva zile au fost făcute primele totaluri în domeniul dat și de către comitetul respectiv din Balta. În raportul comitetului districtual de partid Balta cu privire la munca în rândurile populației moldovenești depușă în lunile iulie-august se indicau următoarele date: „Activitatea în rândurile minorităților naționale: atenția principală în perioada de dare de seamă a fost acordată muncii cu moldovenii. În raioane moldovenești – Ananiev, Râbnia, Crutae și Alexeevca – pe lângă cluburile sătești au fost organizate cercuri pentru lectura în comun a ziarului moldovenesc. Toate campaniile s-au desfășurat în limba moldovenească, trimițând în raioanele respective lucrători. Șeful secției pentru minoritățile naționale de trei ori a fost în raioane pentru munca instructivă. Am organizat o campanie largă privind abonarea la ziarul „Plugarul Roș” [15].

Problema moldovenizării pusă mai întâi a fi realizată în plan cultural a avut mari influențe și pe plan politico-național, punându-se la ordinea zilei de către populația băștinașă din raioanele moldovenești din stânga Nistrului necesitatea creării statalității moldovenești, la care a participat activ, indiferent de jocurile politice, care au fost promovate de către grupările bolșevice locale și de la Kremlin în legătură cu formarea RASSM la 12 octombrie 1924.

Crearea unei statalități a moldovenilor în raioanele compact populate de ei în partea stângă a Nistrului a fost și o demonstrație politică a liderilor bolșevici în problema autodeterminării naționale a popoarelor subjugate mai înainte de către țarismul rus, o încercare de a rezolva problema Basarabiei în folosul URSS, o încercare de a argumenta necesitatea și inevitabilitatea revoluției mondiale, declanșării și victoriei ei de la Europa Centrală până la Atlantic. În acest sens, foarte convingătoare sunt cuvintele din discursul lui G.I. Petrovski rostite la Sesia a III-a a CEC din Ucraina la 12 octombrie 1924: „... La mitingul de ieri al moldovenilor a fost adoptată o rezoluție, care pune în fața noastră sarcina de a accelera rezolvarea acestei probleme. Probabil, rezoluția dată este legată de dezvoltarea revoluției mondiale, e posibil, spun eu, că a trecut ceva mai departe de necesitatea pe care noi o considerăm urgentă. În orice caz, însă, mi se pare, că a fost creată o bază puternică acestei sarcini, în urma căruia fapt ea a căpătat o importanță europeană” [16].

După formarea RASS Moldovenești la 12 octombrie 1924, problemei de „moldovenizare” i se acordă o atenție continuă, dar în dependență de orientările făcute de organele republicane de partid și de stat ale Ucrainei, în dependență de raportul dintre numărul populației băștinașe de moldoveni cu cea a ucrainenilor. În rezoluția asupra raportului de activitate al biroului organizatoric de partid al RASS Moldovenești, adoptată de Conferința I regională a organizației de partid din RASSM, care a avut loc la 18-20 decembrie 1924, se menționa: „Atenția concentrată a întregii organizații de partid asupra conducerii comuniste juste a mișcării naționale a maselor de țărani moldoveni și traducerea fermă în viață de către biroul de partid a hotărârii Comitetului Central cu privire la egalitatea în drepturi a celor trei limbi și trecerea treptată la o limbă moldovenească înțeleasă de norod au contribuit la întărirea încrederii oamenilor muncii de diferite naționalități față de tânăra republică și i-a încredințat definitiv pe moldoveni, că partidul va face totul pentru a contribui la dezvoltarea culturii moldovenești [17]. Printre cele trei limbi se avea în vedere că alături de limba moldovenească (adică română) utilizarea deopotrivă și a limbilor ucraineană și rusă. E evident că această decizie de „egalare în drepturi” a celor trei limbi trebuia să ducă la incomodități și dificultăți pentru limba moldovenească, deoarece ponderea moldovenilor în republică alcătuia circa 32%, iar a ucrainenilor, în legătură cu trecerea la RASSM a raionului Balta care avea o populație de circa 100 000 de locuitori, în marea lor majoritate fiind ucraineni, a ajuns până la circa 50%.

În aceeași rezoluție Conferința I regională de partid obligă comitetul regional de partid nou-ales „să urmărească cu strictețe, ca în republică să fie promovată just politica națională a partidului, să promoveze ferm moldovenizarea treptată a aparatului sovietic, de partid, economic, sindical și a altor aparate.

Să întărească sistematic organizația cu tovarăși „care cunosc limba majorității populației” și să contribuie ca comuniștii să studieze limba populației „în rândurile cărora ei lucrează, mai ales a limbii moldovenești” [18].

Dar în timp ce mai în toate structurile de partid, sovietice – administrative, sindicale, comsomoliste, cât și ale altor organizații obștești, în cele culturale și în sistemul de învățământ predominau funcționari ucraineni, ruși sau care aparțineau de alte grupuri etnice, „moldovenizarea” lor decurgea foarte lent.

La aceeași conferință I regională de partid în „Raportul de activitate și de perspectivă” prezentat de secretarul Biroului organizatoric de partid I.I. Badeev, se constată că în RASSM „din 800 de învățători de la 200 de școli sătești numai vreo 40 de oameni știu de bine – de rău să vorbească moldovenește și nu mai mult de 20-25 de învățători sunt în stare să promoveze politica noastră națională în școală” [19]. A fost și o constatare reală ca urmare a politicii țarismului rus de rusificare și deznaționalizare a populației băștinase.

Pornind de la prevederile Conferinței I regionale de partid din RASSM și conducându-se de diferite decizii ale organelor de partid și legislative și executive de stat republicane și unionale, la 29 septembrie 1925 Comitetul Executiv Central și Consiliul Comisarilor Poporului din RASSM au adoptat hotărârea despre crearea pe lângă Comitetul Executiv Central al Sovietelor din republică a unei comisii de „moldovenizare” și „ucrainizare”, care pe lângă organizarea trecerii cât mai urgente a învățământului în limba maternă „moldovenească” sau ucraineană avea și sarcina ca în timp de o lună de zile să stabilească pentru administrația din fiecare raion și localitate în ce limbă vor fi tocmite documentele.

Analizând situația nefavorabilă pentru promovarea „moldovenizării” în structurile administrative și „imposibilitatea studierii a două limbi de către funcționari”, Comisia respectivă la 19 ianuarie 1926 a luat decizia de a se organiza pentru ei cursuri de studiere a limbii moldovenești pe o durată de 6 luni cu începere de la 1 martie a aceluiași an.

În primăvara anului 1926, Comisariatul Poporului al Inspecției Muncitorești-Țărănești la indicația aceluiași Comisariat din Ucraina, în urma controlului efectuat, a constatat că hotărârea din 19 ianuarie 1926 despre studierea de către funcționarii de stat a „limbii moldovenești” n-a fost îndeplinită. Neîndeplinirea hotărârii pune în pericol desfășurarea în continuare a „moldovenizării”.

În luna iunie 1926, Comitetul Executiv Central și Consiliul Comisarilor Poporului au adoptat Legea despre moldovenizare. Printre cele mai însemnate prevederi ale Legii despre moldovenizare erau:

- utilizarea „limbii moldovenești” în toate instituțiile și organizațiile de stat;
- asigurarea egalității depline dintre „limba moldovenească” și limbile celorlalte naționalități din RASSM;
- pregătirea și promovarea cadrelor din rândul moldovenilor în organele de partid și administrative [20].

După adoptarea acestei legi, în raioane și sate a început selectarea planică a funcționarilor după criteriul național. Cei care nu posedau limbile moldovenească și ucraineană au început să le studieze. Pretutindeni în republică au început să funcționeze cursuri de studiere a limbilor moldovenească și ucraineană. Dar moldovenizarea aparatului de stat local era mai lentă decât a înrădăcinării lui cu cadre locale în localitățile sătești populate de minoritățile naționale. În localitățile populate de germani lucrările de secretariat se făceau în limba germană. În instanțele judecătorești din raionul Grigoriopol a fost repartizat un judecător care posedă bine și limba moldovenească, și limba germană [21].

În localitățile, populate de moldoveni, în școală predarea se făcea în limba moldovenească.

Mai mari succese avea în republică ucrainizarea aparatului de stat, care se explica prin prezența unui nivel cărturăresc mai mare decât în rândurile populației moldovenești.

Moldovenizarea din RASSM a început să aibă anumite influențe și-n localitățile populate de moldoveni care se găseau în districtele din guberniile vecine ale Ucrainei. Într-o scrisoare din 11 august 1926, publicată pe paginile ziarului „Plugarul Roș”, se informa că moldovenizarea a început și-n cele 6 sate pure moldovenești cu o populație de 12.000 moldoveni situate în districtul Nikolaev. În localitățile moldovenești s-a decis ca limba de instruire în școală să fie cea moldovenească. În sate are loc răspândirea cărților în limba moldovenească, care se face de șeful secției moldovenești Bostan, iar în localitatea Șcerbani pe lângă celula de partid s-a creat o grupă de prieteni ai gazetei „Plugarul Roș” [22].

Pe parcursul anilor 1927-1928, unii comuniști din diferite organizații locale au încercat să impulsioneze „moldovenizarea”. Astfel A.Dâmbul în raportul său de la 21 mai 1927, adresat Comitetului Regional de Partid, evidențiază cauzele care stăteau în calea „moldovenizării”:

1. Lipsa dorinței din partea organelor inferioare de a se apuca de lucru, considerând „moldovenizarea” ca pe ceva inutil.
2. Ignoranța totală sau uneori și atitudinea vădit dușmănoasă față de moldovenizare a organelor superioare.
3. Lipsa în instituțiile care ar trebui să se moldovenizeze a unor organe care ar dirija procesul de moldovenizare și ar putea răspunde de realizarea lui.

4. Pasivitatea Comisiei centrale de moldovenizare de pe lângă CEC la înfăptuirea unui control față de instituțiile și persoanele care trebuie să se moldovenizeze [23].

În februarie 1927, Comisia de moldovenizare și ucrainizare a reușit totuși să organizeze o conferință republicană consacrată problemelor moldovenizării, iar în raionale Tiraspol, Slobozia, Grigoriopol, Dubăsari, Ocna Roșie, Birzula, Camenca, Ananiev și Râbnița până la mijlocul aceluiași an au fost deschise cursuri de studiere a „limbii moldovenești”. Cu eforturile Comisiei de moldovenizare și ucrainizare în luna decembrie 1926 la Balta, capitala de pe atunci a RASS Moldovenești, au fost înființate 12 grupuri de studiere a „limbii moldovenești”. În grupurile acestea au fost incluși 307 funcționari de stat din instituțiile centrale. În școlile din localitățile moldovenești procesul de instruire în „limba moldovenească” s-a desfășurat concomitent cu editarea în această limbă a unor ziare și cărți [24].

Rezultatele finale ale eforturilor depuse de Comisia de moldovenizare erau însă prea modeste.

Cursurile organizate cu scopul desfășurării procesului de moldovenizare erau slab frecventate de funcționari – sub diferite pretexte, chiar și sub pretextul convocării necesare în timpul funcționării cursurilor a unor adunări „urgente” pe linia de partid, administrativă de stat sau a diferitelor organizații obștești.

Aceasta era de fapt o neglijare totală a procesului de „moldovenizare” care își avea sprijinul în promovarea paralelă cu „moldovenizarea” a „ucrainizării” și a rolului predominant al limbii ruse ca limbă principală de comunicare între instituțiile republicane cu cele unionale, între diferite popoare ale URSS.

După părerea lui P.Chior, formulată în noiembrie 1927 la Conferința a IV-a a Comitetului Moldovenesc Regional de partid fiind pe atunci comisar al poporului pentru învățământul public din RASSM pentru ridicarea prestigiului „moldovenizării”, ar fi binevenită „reintroducerea orașului Balta și a raionului Balta populat mai compact de ucraineni și alipirea la RASSM a satelor moldovenești din fostul district Odesa, pentru că retrocedând o populație ucraineană de peste o sută de mii de locuitori, moldovenii vor constitui majoritatea relativă”. În așa mod în republică problema moldovenizării va fi cea principală, iar ucrainizarea s-ar situa pe un loc mai secundar [25].

Conform datelor recensământului din 17 decembrie 1926, populația RASS Moldovenești era de 572.339 oameni. Populația urbană era în număr de 82.383 oameni, sau alcătuia 14,4% din toată populația republicii. Orașele și localitățile de tip orășenesc erau populate în temei de ucraineni – 35,8%, evrei – 30,5% și ruși – 23,4%.

Componenta națională a populației sătești era foarte pestriță. Populația sătească alcătuia (în %): ucraineni – 50,5, moldoveni – 34,3, ruși – 5,7, evrei – 4,8, germani – 2,0, bulgari – 1,2, polonezi – 0,9, cehi, bieloruși, greci ș.a. – 0,6.

Din punct de vedere etnografic, RASSM era populată de 10 popoare și grupuri etnice [26].

Conform datelor statistice din 28 ianuarie 1928 nu mai puțin pestriță era și componenta națională a capitalei republicii – orașul Balta. Din numărul total de 21.821, locuitorii orașului alcătuiau numeric și în %: evrei – 9.096 (41,2%), ucraineni – 7.802 (36,3%), ruși – 4.076 (18,7%), moldoveni – 366 (1,7%), polonezi – 305 (1,4%) și reprezentanți ai altor etnii (bulgari, germani, bieloruși, cehi ș.a.) – 176 (0,7%).

Din numărul total al populației orașului Balta vorbeau în limbile evreiască – 8.549 (39,2%), ucraineană – 6.857 (31,5%), rusă – 5.635 (25,8%), moldovenească – 323 (1,5%), poloneză – 220 (1,0%), în alte limbi – 237 (1,0%) [27].

E evident că în condițiile când populația republicii era neomogenă după componenta națională și din punct de vedere numeric prevalau ucrainenii și grupurile etnice conlocuitoare cu moldovenii, devenea foarte greu de înfăptuit în mod normal și fără anumite impasuri politica de moldovenizare, mai ales în cadrul aparatului administrativ de stat, în domeniul lucrărilor de secretariat, unde erau mai mulți ucraineni, evrei, ruși ș.a., și foarte puțini moldoveni. Moldovenizarea aparatului se făcea mai mult sub presiunea organelor de partid republicane, care într-o anumită măsură trebuiau să demonstreze populației moldovenești că ele rămân fidele deciziilor luate de plenarele sau conferințele regionale de partid, cât și a acelor republicane ale Ucrainei, și a acelor unionale.

Înfăptuirea reală în viață a politici de moldovenizare în RASSM se oglindește la începutul anului 1928 într-o informație făcută CEC din toată Ucraina de către un instructor al său care afirmă cele constatate de el în felul următor:

„Moldovenizarea aparatului (administrativ – *n.n.*) numai în ultimul timp are loc în mod forțat. Un șir întreg de soviete sătești încă n-au făcut nimica pentru a organiza îndeplinirea lucrărilor de secretariat în limba moldovenească. Neîndeplinirea până acum a lucrărilor de secretariat în limba moldovenească se explică prin faptul că cea mai mare parte a materialelor Comitetele Executive Raionale le trimit și le cer în limbile rusă

sau ucraineană. Construcția culturală în RASSM se complică prin necesitatea de deservire a diferitelor grupe naționale care sunt împrăștiate. Însă și în acest domeniu sunt unele succese pe linia sporirii numărului de școli, a completelor etc. E insuficientă încă rezolvarea problemei cu construcția școlilor pentru populația bulgară, unde cuprinderea elevilor cu școala e numai până la 32%. Trebuie de menționat că în construcția culturală în rândul populației bulgare nu e atrasă încă obștimea bulgară. E necesar de a ne referi încă la un moment, care are o mare însemnătate în construcția culturală a RASSM – asupra problemei despre utilizarea limbii în școlile naționale. În aceste școli, după limba maternă, o prevalare mai mare nu le au limbile moldovenească și ucraineană, dar limba rusă. Această problemă trebuie număidecât de soluționat” [28].

Un anumit rol în domeniul moldovenizării în republică l-a avut și adoptarea la 21 martie 1928 de către CEC și CCP din RASSM a hotărârii „Despre asigurarea egalării în drepturi a limbilor și despre contribuirea la dezvoltarea culturii moldovenești”. În această hotărâre comună a organelor superioare legislative și executive de stat, structurată în nouă capitole, se evidențiază aparte și unele articole, care se referă concret și la măsurile de moldovenizare care trebuiau să fie soluționate în timpul cel mai apropiat. Printre ele se constată:

... 9. Toate așezămintele de stat și întreprinderile comerciale-industriale de importanță centrală, precum și toate așezămintele de însemnătate raională din raioanele Ananiev, Ocna Roșie, Bârzula, Grigoriopol, Dubăsari, Camenca, Cruteni, Râbnița, Tiraspol și Slobozia trebuie să reorganizeze tocmeirea documentelor în limba moldovenească, iar termenele de trecere a tocmirii lor în limba moldovenească vor fi stabilite de Comisia Centrală de moldovenizare și ucrainizare.

10. Toate CER sunt obligate în timp de o lună de zile după publicarea acestei hotărâri să stabilească precis, ce soviete sătești, conform acestei hotărâri, trebuie să fie supuse unei depline moldovenizării.

11. Așezămintele centrale sunt obligate ca în timp de o lună de zile împreună cu așezămintele raionale și sovietele sătești, care conform acestei hotărâri trebuie să fie supuse moldovenizării depline, să comunice în limba moldovenească, cu celelalte așezăminte – în limba ucraineană, iar cu așezămintele și sovietele sătești, care deserveșc minoritățile naționale – după posibilitate în limba respectivelor minorități naționale.

12. Așezămintele raionale, enumerate în pct.9 al prezentei hotărâri, sunt obligate să comunice cu așezămintele centrale, precum și cu sovietele sătești, care vor fi pe deplin moldovenizate în limba moldovenească, iar cu celelalte așezăminte – în limba ucraineană, iar cu așezămintele și sovietele sătești care deserveșc minoritățile naționale – după posibilitate în limba respectivei minorități naționale.

13. Organizațiile de stat, gospodărești de însemnătate unională și filiațiunile lor și așezăminte aparte de pe teritoriul RASSM trebuie să tocmească documentația și evidența în calcule în comunicările cu populația moldovenească, cu organizațiile centrale și locale în RASSM în limba moldovenească.

Aproximativ după aceleași criterii trebuiau să se tocmească actele juridice și utilizate în limbile moldovenească, ucraineană, rusă și în alte limbi în organele instanțelor judecătorești.

În capitolul VII „Despre limba în instituțiile de învățământ și în așezămintele științifice”, pe lângă indicarea dreptului de a face studii în limba moldovenească sau ucraineană și a minorităților naționale în localitățile populate compact de ele, în pct. 28 se preciza în felul următor:

„Limba moldovenească și cunoștințele despre limba moldovenească trebuie să fie predate ca discipline care corespund planului de învățământ stabilit în toate școlile (și case pentru copii) a minorităților naționale, limbile ucraineană și rusă în toate școlile și casele pentru copii cu populație neucraineană sau rusească”.

Câmp de activitate i se acorda limbii ruse și de a fi utilizată de funcționari în organele de stat în teritoriile naționale administrative. Acest drept era fixat în pct. 32 al hotărârii date unde se afirma că „funcționarii organelor de stat în unitățile administrative naționale-teritoriale în mod obligatoriu trebuie să posede limba majorității naționale locale, precum și limba moldovenească sau rusească” [29].

Rusificarea care se răsfrângea în republică ca o mreață de păianjen începând de la localitățile rusești, apoi extingându-se și asupra unităților teritoriale administrative ale minorităților naționale a devenit un pericol atât pentru ele, cât și pentru procesul de moldovenizare, și pentru cel de ucrainizare. Pentru promovarea politicii de moldovenizare și de ucrainizare, statul, bineînțeles, a făcut cheltuieli enorme și financiare. Numai pentru construcția, repararea și înzestrarea școlilor cu materiale didactice în anul de studii 1925/26 au fost repartizate de stat 689.776 ruble, iar în anul de învățământ 1926/27 au fost cheltuite de stat 998.288 ruble [30].

Referitor la cheltuielile enorme făcute de stat în domeniul învățământului și extinderii în el a rusificării care aducea în impas moldovenizarea în republică, în anul 1928 în articolul „Problema națională în Moldova” scris pentru editorialul „Bolșevik Ucraini” P.I. Chior afirma cu regret că guvernul a alocat „sume enorme pentru școlile de moldovenizare”, iar „în majoritatea instituțiilor centrale și raionale predomină limba rusă” [31].

Problema moldovenizării era în strânse relații și cu problema pregătirii cadrelor pentru necesități, care era și ea o parte componentă a politicii naționale. Fără a dispune de cadre necesare bine pregătite în toate domeniile de activitate a societății, politica economică și cea națională ar fi nimerit în impas. În anii 20-30 în RASSM se observa o sporire numerică a inteligenței, a funcționarilor. Dacă, conform recensământului din 15 martie 1923 în orașele transnistriene, care în 1924 au intrat în componența RASSM intelectualitatea și funcționarii alcătuiau aproximativ 7%, apoi în anul 1926 alcătuiau 13,3%. La mijlocul anilor 30, la întreprinderile industriale mari, în construcții, sovhozuri și SMT munceau 4,3 mii de ingineri și tehnicieni. Față de anul de studii 1914/15, când în sistemul de învățământ activau 978 profesori de școală, în anul 1932-33 erau deja 2,6 mii, iar în anul 1937 – 3,8 de pedagogi [32].

În anul 1939 în RASSM lucrau peste o mie de medici și persoane cu calificare medie în domeniul medicinei, 0,5 mii agronomi [33].

Pe parcursul anilor 20-30, în republică a avut loc procesul de constituire a clasei muncitoare. Organele Puterii de Stat și a acelora de partid din republică aveau sarcina – să autohtonizeze proletariatul local. În condițiile politicii naționale (de moldovenizare), în republică problema formării cadrelor naționale ocupa un loc însemnat. Această problemă în limbajul politic de pe atunci apărea sub noțiunea de „corenizare”, adică de autohtonizare a proletariatului. Până în 1929 numărul muncitorilor moldoveni la întreprinderile industriale din republică era neînsemnat.

Cu deschiderea diferitelor cursuri, școli de pregătire a muncitorilor calificați a început să sporească și numărul muncitorilor, inginerilor, tehnicienilor, funcționarilor industriali. În 1929-1930 întreprinderile industriale au angajat la muncă 400 de moldoveni dintre care 200 din ei au fost angajați la întreprinderile industriei locale [34]. La toate întreprinderile de producere a varului, de prelucrare a pielii, de cherestea, de producere a cărămizii la uzina mecanică din Tiraspol către 1 iulie 1930 munceau 1055 de muncitori, dintre care totuși numai 55 erau moldoveni. Din cei 162 de tineri înmatriculați la tehnicumul de construcții din Balta și la cel electro-tehnic din Tiraspol 91 erau ucraineni, 25 ruși, 26 evrei, 13 moldoveni și 7 care aparțineau de alte etnii [35].

Numărul mai mic al moldovenilor se explică prin faptul că baza de instruire în școlile moldovenești de la sate era încă mai slabă, deoarece majoritatea moldovenilor care trebuiau să-și facă studiile sau după terminarea lor erau de la sate și aveau nevoie și de spațiu locativ cel puțin în cămine, care nu întotdeauna le putea fi pus la dispoziție, e evident că procentul lor în școlile care pregăteau cadre calificate pentru necesitățile industriei, transportului etc. era mai mic față de cel al ucrainenilor, rușilor și evreilor. Impasul în posibilitatea pregătirii cadrelor naționale poate fi explicat și prin atitudinea ostilă pe care o aveau în general față de politica de moldovenizare unii studenți și chiar profesori rusofoni la diferite școli din republică, refuzul lor de a învăța în limba moldovenească, tendința lor de a o scoate în general din circuitul de utilizare, din planurile de studii, discreditarea de către ei a studenților moldoveni, considerându-i la o treaptă mai inferioară decât ei. Cazuri de discreditare a limbii moldovenești și a studenților moldoveni au avut loc la Școala Tehnică din Ananiev, la Școala Tineretului Muncitoresc din Bârzula etc.

„Moldovenizarea” în republică a fost în dependență de afirmarea unei politici lingvistice reale, care putea fi promovată. Ea era în dependență de discuțiile permanente referitoare la limba națională, care ar fi putut fi utilizată în școală, în administrația de stat etc. Către formarea RASSM ele s-au conturat în trei curente: a) românofil, b) românofob și c) autohton [36].

Curentul românofil era susținut de cărturari și reprezentanți ai diferitelor structuri de stat și așezăminte culturale care optau pentru limba română literară ca limbă oficială. Printre adepții acestui curent erau: I.A. Malai, G.I. Buciușcan, S.D. Dumitrașcu, I.I. Irimița, P.I. Chior, A.G. Ignatovici etc.

Curentul românofob era mai puternic și era reprezentat de persoane politice în temei mai toți fiind moldoveni, care s-au retras din Basarabia la Moscova, Petrograd (Leningrad), la Harkov, Kiev sau în alte centre politice și culturale din URSS, fiind adepți ai teoriei existenței a două popoare și a două limbi romanice de est, (românii și limba română, moldovenii și limba lor moldovenească).

Curentul lingvistic autohton era reprezentat și el de mai mulți cărturari și oameni politici de stat, dar cel mai însemnat reprezentant al lui era L.Madan, care considera că baza de formare a limbii literare moldovenești este „graiul cea, în cari în vremea di-amu grăiești mulțimea moldovenilor din RASSM și Basarabia”. Datorită recenziilor pozitive primite de la filologul rus M.V. Serghievski, de la G.I. Buciușcan, S.D. Dumitrașcu, I.I. Irimița, I.A. Malai ș.a. după discuții la diferite niveluri, Plenara a II-a lărgită a CȘM din 4-7 mai 1929 a recomandat „Schimbările în gramatica moldovenească făcute de L.Madan pentru publicare. „Gramatica” lui L.Madan a fost tipărită în anul 1930 la Tiraspol [37]. În ea se întâlnesc afirmații caraghioase cu privire la utilizarea „mai potrivită” a unor cuvinte așa cum ar fi *gâtlegău* în loc de cravată, *mâncătoare* în loc de sufragane

rie, *nicăfacere* în loc de trândăvie, *aero-măsurător* în loc de barometru, *lăbuți* în loc de ghilimele etc., dar pot afirma că ea devenind singura gramatică oficială pentru învățământul de toate nivelurile a scos din impas „moldovenizarea” în republică, i-a dat un anumit impuls [38].

Deja în același an, când a văzut lumina tiparului „Gramatica” lui L.Madan, în septembrie 1930 Biroul Comitetului Moldovenesc Regional de Partid a discutat problema moldovenizării în republică și a propus ca să se creeze o nouă comisie de „moldovenizare” care să aibă și dreptul de nu numai a controla executarea deciziilor luate anterior, dar și de a da sau nu consimțământul la numirea sau concedierea funcționarilor de stat. Pentru funcționarii care utilizau limba moldovenească, s-a propus să se stabilească un supliment la salariul de bază în mărime de 10%, iar în timp de trei luni toți funcționarii, începând cu cei de partid să studieze limba moldovenească, deoarece politica în republică trebuie să fie înfăptuită în limba moldovenească.

Măsurile adoptate de Biroul Comitetului Moldovenesc Regional de Partid se traduceau cu greu în viață, deoarece în realitate de la ele se eschivau funcționarii alogeni uneori indirect, alteori fățiș. „Moldovenizarea” a fost zădărnicită în mai toate structurile administrației raionale de stat, în lucrul tehnic și de anchetă în miliția republicană și orășenească din Tiraspol etc. Studiarea limbii moldovenești și executarea celorlalte măsuri trasate de Biroul Comitetului Moldovenesc Regional de Partid din septembrie 1930, cât și altele adoptate mai înainte, nu se traduceau în viață de cei mai mulți funcționari din republică, chiar și după ce la sfârșitul anului 1931 șefa secției de cultură și propagandă a Comitetului Moldovenesc Regional de Partid Pecionnaia a propus chiar ca să fie organizate procese judiciare obștești împotriva celor care nu doresc să studieze limba moldovenească, cât și posibilitatea de concediere a lor din funcțiile pe care le dețineau. Aceasta a rămas totuși ca o simplă propunere. Dacă ea ar fi putut să se traducă în viață, apoi, cel puțin, tot aparatul Comitetului Moldovenesc Regional de Partid ar fi trebuit să demisioneze. După cum constatase ceva mai târziu, prin 1933, activistul de partid E.I. Bagrov într-o scrisoare a sa adresată Comitetului Central al PC(b) din Ucraina intitulată „Despre neajunsurile în problema construcției național-culturale în Moldova” în Comitetul Moldovenesc Regional de Partid, în efectivul de conducere, nu era nici unul care să cunoască limba moldovenească, și de aici rezultă că nici nu puteau să comunice cu populația moldovenească în limba vorbită de ea. O astfel de situație era și-n celelalte numeroase și diverse structuri republicane și raionale [39].

Concluzia poate fi una: mulțimea de funcționari alogeni care se situaseră la diferite posturi de conducere în RASSM nu doreau să-și taie creanga de sub picioarele lor. Legile și diferitele hotărâri, care erau aprobate chiar la cel mai mare nivel și țineau de politica de „moldovenizare”, de politica de cadre, de politica lingvistică moldovenească nu puteau să funcționeze normal. Ele erau numai aprobate și erau făcute neesențiale încercări spre a fi traduse în viață, dar în fond nefiind controlată executarea lor sau chiar dacă se și efectua un oarecare control, fără a fi luate unele măsuri pentru a le face să funcționeze, rămâneau numai ca niște scrisuri pe hârtie ce plasându-se mai târziu în Fondul Arhivistic Național, pe mulți savanți și cititori va pune să mediteze asupra conținutului, locului și importanței lor în istoria politică, juridică și culturală a poporului nostru.

Politica de moldovenizare și cea lingvistică care erau indisolubile au avut rezultate promovate în RASSM în anii 20 și la începutul anilor 30 ai secolului al XX-lea – modeste, neesențiale rezultate și din cauza unor manifestări de sabotare a lor din partea funcționarilor alogeni, care nu doreau ca legile și hotărârile referitoare la ele să fie traduse în viață, temându-se de influența crescândă a lor la trezirea conștiinței național-politice a moldovenilor transnistrieni. Politica lingvistică moldovenească din anii 20 a nimerit în impas și din cauza teoriei puierile a lingvistului L.Madan bazată în temei pe promovarea unei limbi artificiale, care în cele din urmă n-a fost acceptată nici de popor și nici de adevărații savanți din domeniul lingvisticii.

În RASSM politica de moldovenizare a avut loc concomitent cu promovarea politicii de ucrainizare și a politicii față de minoritățile naționale. Așa-numita politică de „corenizare” (autohtonizare) a dat rezultate mai esențiale pentru populația ucraineană, care după reorganizările teritorial-administrative care au avut loc după formarea RASSM a devenit în republică o populație majoritară, care a avut condiții mai favorabile fiind susținută de a se „ucrainiza” și-n republică, și la Kiev, și la Harkov, și la Odesa.

Politica de moldovenizare era promovată la nivelurile republicane ale RASSM și RSSU reieșind din diferite legi și hotărâri ale organelor de stat și politice unionale, care punând accentul pe acordarea unei deosebite atenții rezolvării și a problemei naționale pentru minoritățile naționale au dus, în cele din urmă, la apariția așa-numitelor populații vorbitoare de limba rusă (русскоязычное население). Aceasta a fost o cale de rusificare care nu numai a acestor minorități naționale, dar și o încercare de a rusifica în continuare și populația băștinașă de moldoveni. Ca rezultat al politicii de cadre promovate de instanțele centrale unionale și a acelor republicane din Ucraina și RASSM, către anul 1939 a crescut cu mult și ponderea numerică a populației rusești și a avut loc micșorarea % de utilizare a limbii materne și de către moldoveni, și de grupuri etnice conlocuitoare față de anii de existență a RASSM. Aceasta se argumentează destul de vădit prin datele tabelului prezentat [39]:

Componența națională și limba maternă a populației din RASSM după datele recensămintelor din 1926 și 1939 din punct de vedere numeric și în %:

Populația	Componența națională în 1926		Limba maternă în 1926		Componența națională în 1939		Limba maternă în 1939	
	toată populația	%	toată populația	%	toată populația	%	toată populația	%
moldoveni	172 419	30,013			170 982	28,54	164 081	27,39
ucraineni	277 515	48,49			303 825	50,71	301 544	50,33
ruși	48 868	8,54			61 268	10,23	88 725	14,81
evrei	48 564	8,48			37 035	6,18	23 788	3,97
germani	10 739	1,87			11 947	1,99	11 458	1,91
bulgari	6 026	1,05			7 355	1,25	7 133	1,19
polonezi	4 853	0,85			3 390	0,57	308	0,05
bieloruși	365	-			964	0,16	461	0,05
tătari	104	-			333	0,06	295	0,05
armeni	287	-			317	0,05		
cehi și slovaci	314				275	0,05		
alte grupuri etnice	3 365	0,59			1 455	0,25	1 363	0,23
În total	572 339				599 156	100	5 999 156	100

Deznaționalizarea și rusificarea în RASSM a avut loc și în baza promovării multor măsuri din domeniul nu numai al vieții politice și culturale, dar și economice, așa cum ar fi deportările familiilor țărănești în anii 1930-1933, considerate dușmani ai colectivizării, venirea din ale regiuni ale URSS a 25-miiștilor, a conducătorilor de secții politice de pe lângă SMT și sovhozuri, specialiști în diferite ramuri ale agriculturii, industriei și transportului etc., care neștiind decât limba mamei lor, dar nu și pe cea moldovenească (română), pe care și n-o acceptau, au contribuit la stoparea, impasul politicii de moldovenizare în republică.

Conținutul prezentului articol ne dă posibilitatea să afirmăm că în „întrecerea socialistă” a „corenizării” naționale în republică ucrainizarea a avut succese mai mari decât moldovenizarea, dar și ucrainizarea a cedat în această privință rusificării.

Ucrainizarea care a avut loc în Ucraina susținută de N.A. Scripnic, fost comisar al Poporului la Comisariatul Poporului pentru învățământ al RSSU, iar din februarie 1930 – adjunct al Președintelui Sovietului Comisarilor Norodnici al Ucrainei și președinte al Comitetului de Stat pentru planificare al RASSM, unul din oponenții principali ai lui Stalin în problema națională a fost stopată.

În condițiile sistemului administrativ de comandă, când se promova în viață principiul „luptei consecvente cu dușmanul de clasă” pornind de la lozincă „cine pe cine!”, când se căuta dușmanul chiar dacă el nu era de față, când pretutindeni au fost organizate campaniile politice de „luptă împotriva naționalismului”, ucrainizarea în Ucraina a fost stopată. Persecuțiile care au avut loc față de „elementele naționaliste dușmănoase” au dus la mai mari tragedii în rândurile intelectualității ucrainene. Înviniuirile neîntemeiate de naționalism l-au făcut în cele din urmă la 7 iulie 1933 pe N.A. Scripnic să-și pună capăt zilelor.

După moartea tragică a lui N.A. Scripnic care în vara anului 1933 vizitase și RASSM, persecuțiile staliniste s-au desfășurat și în Moldova. Au fost persecutați și învinuiți de naționalism mai mulți membri ai Comitetului Științific Moldovenesc în frunte cu I.Ocinschi și unii scriitori. Printre aceștia au fost: G.Goian, G.Buciușcan, A.Caftanachi, L.Madan, S.D. Dumitrașcu, A.Dâmbul ș.a. Cel mai înveterat „element contrarevoluționar”, la ironia sorții, a fost stabilit în campania politică antinaționalistă L.Madan [40]. În RASS Moldovenească s-a stopat atât politica de moldovenizare, cât și cea de ucrainizare. Aceasta a avut loc în condițiile când deja cu un an mai înainte prin hotărârea Comitetului Moldovenesc Regional de Partid la 2 februarie 1932 scrisul moldovenesc cu caractere chirilice a fost înlocuit cu grafia latină. Aceasta va fi deja o nouă etapă și de durată mai scurtă în promovarea în noile condiții ale cultului personalității lui Stalin a politicii naționale în RASSM; o nouă etapă care la început, ca și în alte regiuni naționale ale URSS, va rezulta mai întâi de toate din scopul politicii externe a liderilor bolșevici de la Kremlin în frunte cu Stalin. Dar și această etapă va eșua în temei în baza acelorși suspiciuni politice neîntemeiate care au avut loc în anii 1932-1933.

Trăgând ultima concluzie asupra problemei moldovenizării care a fost reflectată de către noi în temei în baza lucrărilor materialelor și domeniilor publicate, am găsit de cuviință să constatăm că ea încă nici pe departe nu este tratată în literatura științifică. Merită a fi analizată mai convingător politica de moldovenizare în

tangențe cu problema față de cadre, cu diversele domenii ale culturii moldovenești din RASSM, merită a fi aprofundate și laturile pozitive ale acestei politici de moldovenizare, deoarece aproape totul ce s-a făcut în perioada respectivă în plan național în temei a început de la un vacuum.

Acestea sunt numai unele considerații ale autorilor vizând problema moldovenizării în RASSM, care, evident, nu pot fi impuse cititorilor ca cele mai bune la mod absolut.

Referințe:

1. Formarea R.S.S. Moldovenești și crearea Partidului Comunist al Moldovei. Culegere de documente și materiale. - Chișinău, 1986, p.38-39.
2. Ibidem, p.49.
3. Ibidem, p.48-53.
4. Ibidem, p.56-58.
5. Roman A. Transnistria în perioada interbelică (1917-1940) // Moraru A. Istoria românilor. Basarabia și Transnistria. 1812-1993. - Chișinău, 1995, p.305.
6. Școala Basarabiei. - 1918. - Nr.1.
7. Roman A. Op. cit., p.306.
8. Ibidem, p.307.
9. Ibidem.
10. Ibidem.
11. Ibidem, p.308.
12. Formarea R.S.S.Moldovenești și crearea Partidului Comunist al Moldovei, p.68-69.
13. Образование Молдавской ССР и создание Коммунистической партии Молдавии. Сборник документов и материалов. - Кишинев, 1984, с.54.
14. Ibidem, p.56.
15. Ibidem, p.69.
16. Ibidem, p.83-84.
17. Formarea R.S.S.Moldovenești și crearea Partidului Comunist al Moldovei, p.156-159.
18. Ibidem, p.157.
19. Ibidem, p.150.
20. Negru Elena. Politica bolșevică de „moldovenizare” în RASSM // Destin românesc. - 1999. - Nr.1. - P.107.
21. Культура Молдавии за годы Советской власти. Сборник документов в 4-х томах. Том 1. - Кишинев, 1975, с.131-132.
22. Plugarul Roș, 18 august 1926.
23. Negru Elena. Op. cit., p.108.
24. Ciocanu-Gribincea Argentina, Gribincea Mihai. Politica de moldovenizare în RASS Moldovenească (1924-194) // Cugetul. - 2000. - Nr.4. - P.20.
25. Negru Elena. Op. cit., p.109.
26. ANRU, F.1., inv.3, d.3169, f.100-110.
27. Ibidem, F.1., inv.4, d.935, f.9-10.
28. Культура Молдавии за годы Советской власти, с.171.
29. Ibidem, p.173-178.
30. Ibidem, p.133.
31. Elena Negru. Op. cit., p.109.
32. Галущенко О. Формирование основ социалистического образа жизни в переходный период от капитализма к социализму. - Кишинев, 1987, с.71.
33. Ibidem, p.71.
34. Социалистическая индустриализация и развитие рабочего класса Советской Молдавии (1926-1958 гг.). Сборник документов и материалов. - Кишинев, 1970, с.45.
35. Ibidem, p.48.
36. Movileanu N. Din istoria Transnistriei (1924-194) // Revista de istorie a Moldovei. - 1993. - Nr.2. - P.69-70.
37. Ibidem.
38. Ibidem.
39. ANRU, F.2947., inv.1, d.33, f.164; Галущенко О. Op. cit., p.45-46; Стратиевский К. Изменения в административно-территориальном делении и в составе населения Молдавской АССР (1924-1940 гг.) // Revista de istorie a Moldovei. - 1995. - Nr.2. - P.24-37.
40. Movileanu N. Op. cit., p.71.

Prezentat la 30.01.2007